ЗАТВЕРДЖУЮ:
президент державного некомерційного підприємства «Державний університет «Київський авіаційний інститут»

Ксенія СЕМЕНОВА
«19» 05 2026 року

ВИСНОВОК

Державного некомерційного підприємства «Державний університет «Київський авіаційний інститут» (далі – КАІ) про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Юдіної Ірини Валеріївни на тему «Висновок експерта як засіб доказування в адміністративному судочинстві України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Витяг
із протоколу № 11 розширеного засідання кафедри теорії держави і права, конституційного та адміністративного права КАІ
від 06 травня 2026 року

Присутні на засіданні науково-педагогічні працівники кафедри теорії держави і права, конституційного та адміністративного права:

Головуюча на засіданні – Макеєва О.М., зав. кафедри, к.ю.н., доцент,
Головко К.В., д.ю.н., професор, професор кафедри,
Калюжний Р.А., д.ю.н., професор, професор кафедри,
Кунєв Ю.Д., д.ю.н., професор, професор кафедри,
Легенький М.І., д.ю.н., професор, професор кафедри,
Сопілко І.М., д.ю.н., професор, професор кафедри,
Головко С.Г., к.і.н., доцент, професор кафедри,
Вишновецький В.М., к.ю.н., доцент, доцент кафедри,
Устинова І.П., к.ю.н., доцент, професор кафедри,
Череватюк В.Б., к.і.н., доцент, доцент кафедри,
Теплицька Н.В., викладач кафедри.

Присутні на засіданні науково-педагогічні працівники інших кафедр КАІ:

Вишновецька С.В., д.ю.н., професор, завідувач кафедри цивільного права і процесу;

Панова О.О., д.ю.н., професор, професор кафедри кримінального права і процесу;

Гольдберг Н.О., к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінального права і процесу;

Кметик Х.В., к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу;

Нецька Л.С., к.ю.н., доцент, професор кафедри цивільного права і процесу.

Серед присутніх 7 докторів юридичних наук, 6 кандидатів юридичних наук, 2 кандидата історичних наук.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційної роботи аспірантки кафедри теорії держави і права, конституційного та адміністративного права КАІ Юдіної Ірини Валеріївни на тему «Висновок експерта як засіб доказування в адміністративному судочинстві України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Науковий керівник – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу КАІ Троцюк Ніна Валеріївна.

Дисертація виконувалась на кафедрі теорії держави і права, конституційного та адміністративного права Факультету права та міжнародних відносин КАІ.

Тема дисертації затверджена на засіданні Вченої ради Юридичного факультету НАУ (протокол № 8 від 31 жовтня 2022 року).

Виступили:

Аспірантка кафедри теорії держави і права, конституційного та адміністративного права КАІ Юдіна Ірина Валеріївна на тему «Висновок експерта як засіб доказування в адміністративному судочинстві України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Доповідачка обґрунтувала актуальність обраної теми, визначила мету, завдання, методологію та методику, охарактеризувала об'єкт та предмет дисертаційної роботи, виклала основні наукові положення та висновки, що виносяться на захист, вказала науково-практичну значущість роботи, зазначила про впровадження результатів дослідження.

Автором зазначено, що на основі проведеного дослідження правової природи висновку експерта як засобу доказування в адміністративному судочинстві України, що поєднує в собі складний синтез процесуальної форми та науково-дослідного змісту, зроблено наступні висновки:

1. Доказування є найважливішим елементом адміністративного судочинства, оскільки воно містить процесуально врегульовані способи вирішення завдань, що стоять перед судом під час розгляду адміністративної справи. У цьому контексті можна стверджувати, що саме доказування забезпечує реалізацію основного завдання адміністративного судочинства – захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень. Під час доказування головну роль відіграють не тільки докази, а й засоби доказування за допомогою яких вони встановлюються. Сприйняття судом відомостей, що мають доказове значення, відбувається опосередковано – не через сам матеріальний об'єкт, а через інформаційний зміст, що з нього отримано. Такий зміст, будучи відображеним у відповідному засобі доказування, стає предметом судового пізнання та може набути статусу доказу у справі.

Доведено, що засоби доказування не можуть бути ототожнені з доказами або джерелами доказу, оскільки така підміна понять суперечить принципу логічної

чіткості правової термінології та викликає труднощі в юридичному тлумаченні процесуальних норм. Наведений приклад розмежування зазначених правових категорій: висновок експерта – це засіб доказування; доказом є фактичні дані (відомості), що встановлені судовим експертом і містяться у змісті його висновку; джерелом доказу є судовий експерт.

Сформульовано авторські визначення понять «доказування», «доказ» та «засіб доказування». Так, доказування в адміністративному судочинстві – це діяльність учасників справи та суду з пошуку, збирання, подання, витребування, дослідження, перевірки та оцінки доказів з метою встановлення обставин, які підтверджують або спростовують заявлені вимоги та заперечення або інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Доказом в адміністративному судочинстві слід вважати достовірні фактичні дані (відомості), які отримані та підтверджені за допомогою передбачених процесуальним законодавством засобів доказування, подані учасниками справи або витребувані судом, і обґрунтовано використовуються для встановлення наявності або відсутності обставин, що мають значення для правильного вирішення публічно-правового спору. Засоби доказування в адміністративному судочинстві – це чітко визначені процесуальним законодавством способи отримання фактичних даних (відомостей), за допомогою яких суд та учасники справи встановлюють наявність або відсутність юридично значущих обставин публічно-правового спору з метою його правильного вирішення.

2. Доведено, що спеціальні знання відіграють важливу роль у процесі доказування в адміністративному судочинстві, зокрема, виступаючи необхідним інструментом для фіксації інформації в електронній (цифровій) формі, яка містить дані про обставини, що мають значення для справи та розміщені на веб-сайті чи на веб-сторінці. Такі спеціальні знання можуть використовуватися не лише у формі судової експертизи, але й у межах письмових засобів доказування особами, які володіють відповідною компетенцією. Результати такої фіксації, особами, які володіють спеціальними знаннями у певній галузі знань за ініціативою потенційного учасника адміністративної справи можуть визнаватися доказами, що встановлені письмовими засобами доказування та впливати на формування внутрішнього переконання суду при оцінці доказів.

3. Встановлено, що нормативне визначення поняття «судова експертиза», закріплене у ст. 1 Закону України «Про судову експертизу» більшою мірою відповідає особливостям кримінального процесу, у межах якого сторони наділені правом ініціювати її призначення та проведення ще на стадії досудового розслідування. За таких умов використання у визначенні формулювання «що є або буде предметом судового розгляду» є обґрунтованим. Водночас специфіка адміністративного судочинства, а також розуміння висновку експерта як самостійного засобу доказування зумовлюють необхідність уточнення відповідного понятійного апарату. У зв'язку з цим сформульовано авторське визначення судової експертизи в адміністративному судочинстві як процесуально врегульованого дослідження об'єктів, явищ чи процесів, що здійснюється експертом із використанням спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва або ремесла на підставі ухвали суду або на замовлення учасників справи після відкриття провадження у справі, з метою надання повного та обґрунтованого висновку експерта щодо обставин, які є предметом судового розгляду та мають значення для

вирішення справи.

4. Аналіз сучасної практики судово-експертної діяльності свідчить про наявність експертів, зокрема у державних спеціалізованих установах, які володіють суміжними спеціальними знаннями та мають допуски до проведення різних видів експертиз. За таких умов комплексне дослідження фактично може бути виконане одним експертом, що ставить під сумнів усталене розуміння комплексної експертизи як такої, що обов'язково передбачає участь кількох експертів різних спеціальностей. У зв'язку з цим вперше запропоновано переосмислення законодавчого підходу до визначення комплексної експертизи шляхом акцентування не на кількісному складі експертів, а на видах застосованих спеціальних знань, та відповідно, доцільність нормативного закріплення можливості її проведення одним експертом за наявності у нього кваліфікації за відповідними експертними спеціальностями.

5. Встановлено, що у чинному законодавстві відсутній єдиний підхід до визначення поняття «експерт». Так, у процесуальному законодавстві експерт розглядається як особа, яка володіє спеціальними знаннями, необхідними для з'ясування обставин справи, тоді як у профільному законі акцент зроблено на володінні необхідними знаннями та здатності особи надавати висновок за результатами проведеного дослідження. Така відмінність свідчить про наявність нормативної неузгодженості, зумовленої різними підходами законодавця до визначення сутності та функціонального призначення експерта. Проаналізований підхід, запропонований Міністерством юстиції України, відповідно до якого поняття «судовий експерт» пов'язується з професійною діяльністю, наявністю кваліфікаційних вимог, проходженням підготовки, складанням кваліфікаційного іспиту та внесенням відомостей до Реєстру атестованих судових експертів, тоді як поняття «експерт» трактується як процесуальний статус особи, дає підстави для обґрунтованої незгоди. Такий підхід штучно розмежовує взаємопов'язані категорії та не враховує похідний характер процесуального статусу експерта від його професійної підготовки та спеціальних знань. Крім того, поняття «експерт» є ширшим за змістом і охоплює будь-яку особу, яка володіє спеціальними знаннями у певній галузі знань, тоді як «судовий експерт» виступає його спеціалізованим різновидом, наділеним визначеним процесуальним статусом, правами та обов'язками. Встановлена невизначеність у тлумаченні зазначених понять створює ризики неоднозначного правозастосування, зокрема щодо визначення належного суб'єкта експертної діяльності, обсягу його повноважень та оцінки висновку експерта. У зв'язку з цим є необхідність гармонізації положень процесуального та спеціального законодавства шляхом уніфікації дефініцій, що є важливою передумовою забезпечення ефективного судово-експертного супроводу правосуддя.

6. Доведено, що реалізація права на відвід експерта в адміністративному судочинстві у випадку проведення судової експертизи на замовлення учасника справи є істотно ускладненою. Це зумовлено тим, що ініціатива залучення експерта належить учаснику, який самостійно визначає суб'єкта судово-експертної діяльності, що обмежує процесуальні можливості інших учасників справи своєчасно заявити обґрунтований відвід. Унаслідок цього можуть виникати ризики порушення принципів змагальності та рівності сторін.

7. З'ясовано, що експертна ініціатива визнається експертною спільнотою

важливим інструментом забезпечення повноти та обґрунтованості висновку експерта. Водночас встановлено, що її ефективне застосування потребує чіткого нормативного врегулювання, зокрема визначення меж реалізації, підстав та процесуального порядку використання в адміністративному судочинстві.

Після закінчення презентації Юдіною І.В. присутніми фахівцями були поставлені наступні запитання:

Запитання до здобувача:

1. Легенький М.І., д.ю.н., професор, професор кафедри теорії держави і права, конституційного та адміністративного права.

Запитання: Що Ви розумієте під застосуванням спеціальних знань в адміністративному судочинстві у межах письмових засобів доказування?

Відповідь: Дякую за запитання. Потенційний учасник адміністративної справи до відкриття провадження має можливість самостійно здійснити фіксацію, наприклад змісту відповідних електронних даних, оскільки їх зміст може бути змінений зацікавленими особами, що ставить під сумнів їхню достовірність та автентичність, шляхом звернення до фахівців, які володіють спеціальними знаннями у галузі комп'ютерної техніки, із письмовою заявою про проведення експертного дослідження. Найчастіше такими фахівцями і спеціалістами виступають судові експерти, які за результатами проведення дослідження оформлюють відповідний висновок. Висновок експертного дослідження не є тотожним висновку експерта як результату судової експертизи, однак це не виключає можливості його дослідження та використання у статусі письмового засобу доказування. Пов'язано це з тим, що інформація, викладена у висновку за результатами експертного дослідження, підлягає перевірці судом, що свідчить про можливість її врахування як даних, отриманих від особи, яка володіє спеціальними знаннями, з метою формування внутрішнього переконання суду при оцінці доказів.

2. Вишновецька С.В., д.ю.н., професор, завідувач кафедри цивільного права і процесу.

Запитання: Чи є організаційні особливості рецензування висновку експерта в адміністративному судочинстві?

Відповідь: Дякую за запитання. Організаційно механізм рецензування висновку експерта може бути реалізований шляхом його направлення на рецензування за ініціативою суду або за клопотанням учасників справи до відповідної державної спеціалізованої установи. Рецензентом доцільно визначати кваліфікованого експерта, внесеного до Реєстру атестованих судових експертів з відповідної галузі знань, який має п'ятирічний практичний досвід у судово-експертній діяльності та перебуває на експертних посадах державної спеціалізованої експертної установи. За результатами аналізу рецензент складає письмову рецензію, в якій відображає виявлені методичні недоліки, можливі помилки, порушення при виборі та застосуванні методів дослідження, а також загальний рівень наукової обґрунтованості висновку.

3. Кунєв Ю.Д., д.ю.н., професор, професор кафедри теорії держави і права, конституційного та адміністративного права.

Запитання: Яким чином у Вашому дисертаційному дослідженні

обґрунтовано взаємозв'язок між гносеологічною природою діяльності судового експерта та процесуальною формою доказування?

Відповідь: Дякую за запитання. Доказування - це динамічний процес пізнання істини в справі, яка розглядається судом, а діяльність судового експерта - спеціальний інструмент у цьому процесі. Вважаю, що діяльність експерта у процесі доказування відіграє важливу роль, адже за допомогою його спеціальних знань формується висновок експерта, який може виступати самостійним засобом доказування в адміністративному судочинстві. Саме у процесі дослідження та оцінки доказів судом, в тому числі висновку експерта, виникає найбільше практичних проблем, які й стали об'єктом мого дисертаційного дослідження.

Запитання: Які Ви справи дослідили під час написання дисертаційної роботи?

Відповідь: Дякую за запитання. Емпіричну базу мого дослідження склав комплексний аналіз судової практики за період 2020-2025 рр., Постанови Пленуму Верховного Суду та рішення Європейського суду з прав людини.

4. Устинова І.П., к.ю.н., доцент, професор кафедри теорії держави і права, конституційного та адміністративного права.

Запитання: Яким засобом доказування, на Вашу думку, виступатиме рецензія на висновок експерта в адміністративному судочинстві України?

Відповідь: Дякую за запитання. Незважаючи на відсутність на сьогоднішній день самостійного доказового значення рецензії на висновок експерта, вважаємо, що вона може опосередковано впливати на формування внутрішнього переконання суду шляхом виявлення недоліків, помилок і методичних порушень у проведеному експертному дослідженні. Тому, такий механізм оцінки дослідницької частини висновку експерта, як рецензія має розглядатися як письмовий науково-технічний відгук, а отже може бути письмовим засобом доказування в адміністративному судочинстві України.

5. Панова О.О., д.ю.н., професор, професор кафедри кримінального права і процесу.

Запитання: Чому на Вашу думку нормативне визначення поняття «судова експертиза», закріплене у ст. 1 Закону України «Про судову експертизу» не враховує особливості адміністративного судочинства?

Відповідь: Дякую за запитання. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про судову експертизу», судова експертиза – це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду. Таким чином, спеціальний закон фактично допускає можливість проведення судової експертизи та отримання за її результатами висновку експерта поза межами судового провадження, що відповідно до процесуального закону є неприпустимим.

Задекларованe законодавцем визначення поняття «судова експертиза» більшою мірою кореспондується із особливостями кримінального процесу, у межах якого сторони кримінального провадження наділені правом призначати судову експертизу та виступати її ініціатором на стадії досудового розслідування. За таких умов використання у визначенні формулювання «що буде предметом судового розгляду» видається обґрунтованим. Разом з тим, призначення та проведення судової експертизи в адміністративному судочинстві можливе виключно після відкриття провадження у справі та набуття особою статусу учасника справи.

6. Сопілко І.М., д.ю.н., професор, професор кафедри теорії держави і права, конституційного та адміністративного права.

Запитання: У чому Ви вбачаєте складність реалізації права на відвід експерта в адміністративному судочинстві за умови проведення судової експертизи на замовлення одного з учасників справи?

Відповідь: Дякую за запитання. Складність реалізації права на відвід експерта учасником справи, який не є ініціатором призначення та проведення судової експертизи має процесуальний характер. Пов'язано це з тим, що такий учасник своєчасно може не володіти інформацією про факт проведення судової експертизи, відомостями про експертну установу або особу експерта та вид призначеної судової експертизи. У зв'язку з цим, інформація про наявність доказу, встановленого за допомогою висновку експерта як засобу доказування, дуже часто стає відомою лише на стадії підготовчого провадження або навіть після його закриття. По-друге, враховуючи норми процесуального права відвід експерта ініціюється учасником справи у формі процесуального документа – заяви. Вмотивованість відводу гарантується переліком підстав, зазначених Кодексом адміністративного судочинства України, що є вичерпним та відповідно виключають можливість проведення судової експертизи конкретним експертом або експертною установою. По-третє, встановлені чіткі строки подачі заяви про відвід, а саме протягом десяти днів з дня отримання учасником справи ухвали про відкриття провадження у справі, але не пізніше початку підготовчого засідання або першого судового засідання, якщо справа розглядається за правилами спрощеного позовного провадження. Заявляти відвід після цього дозволяється лише у виняткових випадках, коли про підставу відводу заявнику не могло бути відомо до спливу вказаного строку, але не пізніше двох днів з дня, коли заявник дізнався про таку підставу. Таким чином, учасник справи, який ініціює відвід експерта, повинен подати відповідну заяву після отримання інформації про проведення судової експертизи або ознайомлення з висновком експерта, але не пізніше двох днів з дня, коли дізнався про існування підстав для відводу. В іншому випадку адміністративний суд залишає без розгляду заяву про відвід.

7. Гольдберг Н.О., к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінального права і процесу.

Запитання: Що Ви розумієте під процесуальними та науковими критеріями, визначаючи правильність висновку експерта?

Відповідь: Дякую за запитання. Вважаємо, що правильність висновку експерта – це результат додержання експертом процесуальних та наукових критеріїв. До процесуальних критеріїв відноситься дотримання вимог процесуального права щодо проведення судової експертизи. Такі критерії забезпечують процесуальну «придатність» викладеної інформації у висновку експерта як засобу доказування, тобто належність та допустимість. До наукових критеріїв належать якість і повнота експертного дослідження, наукова обґрунтованість, логічна послідовність та узгодженість результатів експертного дослідження, що впливають на достовірність висновку експерта.

8. Нецька Л.С., к.ю.н., доцент, професор кафедри цивільного права і процесу.

Запитання: Чи не вважаєте Ви, що рецензія на висновок експерта є інструментом недовіри, підриває правовий статус експерта та імідж установи, де він працює?

Відповідь: Дякую за запитання. На нашу думку, рецензування висновку експерта не є інструментом недовіри до даного фахівця, а є стандартною процедурою перевірки наукової обґрунтованості висновку експерта. Адже рецензування має розглядатися як письмовий науково-технічний відгук, спрямований виключно на критичний аналіз висновку експерта без надання альтернативних відповідей по суті поставлених питань. Щодо питання підриву правового статусу експерта, то вважаємо, що критичний аналіз висновку експерта фахівцями того ж профілю тільки стимулюватиме його до неухильного дотримання методики та підвищення якості аргументації під час проведення експертного дослідження. Водночас імідж експертної установи підриває не наявність рецензії на висновок експерта, а наявність в матеріалах судової справи висновку експерта, складеного з порушенням вимог експертної методики.

9. Калюжний Р.А., д.ю.н., професор, професор кафедри теорії держави і права, конституційного та адміністративного права.

Запитання: Досвід яких зарубіжних країн був опрацьований Вами під час роботи над дисертаційним дослідженням?

Відповідь: Дякую за запитання. Під час проведення дослідження опрацьовано досвід країн, що представляють різні моделі організації судової експертизи, зокрема: країни Європейського Союзу (Польща, Федеративна Республіка Німеччина, Чехія), а також США.

Після відповідей на запитання виступили:

Науковий керівник – доцент кафедри цивільного права і процесу КАІ, кандидат юридичних наук, доцент Троцюк Ніна Валеріївна.

Троцюк Н.В. Зазначено, що дисертанткою виконана освітня та наукова складова індивідуального плану в повному обсязі та у встановлені терміни. Дисертаційна робота є актуальним та самостійним дослідженням.

У процесі виконання роботи здобувачка показала вміння оперувати теоретичними знаннями, уміннями, навичками та компетентностями у сфері адміністративного правозастосування, постійно вдосконалювала зміст дисертаційної роботи у зв'язку зі змінами законодавства. Дослідження теми базувалось на міждисциплінароному підході, що дозволило дисертантці підготувати цілісну, логічну та завершену роботу.

Як науковця Ірину Валеріївну Юдіну характеризують: працелюбність, здатність до самовдосконалення, наукова порядність, відповідальність.

У дисертаційному дослідженні Юдіна Ірина Валеріївна продемонструвала глибоке розуміння правової природи висновку експерта як самостійного засобу доказування в адміністративному судочинстві України, розкрила його місце в системі доказування, а також визначила особливості його дослідження та оцінки судом.

Сформовані здобувачкою висновки у дисертаційній роботі дають змогу усунути правові колізії та вирішити проблемні питання у частині застосування висновку експерта як засобу доказування в адміністративному судочинстві України.

Достовірність висновків дисертації обумовлюються також ретельним аналізом наукової літератури, законодавства України та зарубіжних держав, а

також судової практики національних судів та ЄСПЛ.

Загалом дисертаційна робота відображає науково-обґрунтовані результати, які у сукупності мають важливе значення для розвитку правової науки та практичної діяльності.

За своїм змістом і загальною спрямованістю результати наукової роботи відповідають вимогам освітньо-наукової програми, а саме: дослідження відповідає обраній спеціальності 081 «Право», робота пройшла належну апробацію та практичне впровадження, про що свідчать наукові публікації та акти впровадження в науково-дослідну діяльність КАІ, навчально-методичну роботу Національної академії внутрішніх справ, в освітній процес Національної академії внутрішніх справ та практичну діяльність Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру Міністерства внутрішніх справ України.

Як науковий керівник можу засвідчити, що дисертація є самостійним дослідженням здобувачки, виконаним із дотриманням принципів академічної доброчесності.

Вважаю, що дисертаційна робота Юдіної І.В. є цілісною та завершеною працею, яка відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії». Із урахуванням успішного виконання дисертанткою індивідуального навчального плану, індивідуального плану наукової роботи, досягнення результатів навчання за відповідною освітньо-науковою програмою та закінченням написання дисертації, яка містить результати самостійного дослідження, наукову новизну, відповідає встановленим вимогам до наукових досліджень такого рівня, дисертаційне дослідження на тему «Висновок експерта як засіб доказування в адміністративному судочинстві України» може бути рекомендоване до захисту, а її автор – Юдіна Ірина Валеріївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право».

Рецензент дисертаційної роботи наголосила на позитивних аспектах дослідження та висловила свої побажання та зауваження.

Гольдберг Н.О., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права і процесу.

Дисертаційна робота на тему «Висновок експерта як засіб доказування в адміністративному судочинстві України» присвячена актуальній проблемі використання висновку експерта як засобу доказування в адміністративному судочинстві, що має важливе теоретичне та практичне значення для розвитку адміністративного процесуального права. Актуальність теми обґрунтована належним чином і зумовлена необхідністю вдосконалення механізмів доказування в умовах трансформації процесуального законодавства та зростання ролі спеціальних знань у судовому процесі.

Аналіз наукових джерел показує, що ця проблема вже частково досліджувалася, але переважно в межах загальних робіт про судову експертизу, доказування та статус доказів. У науковій літературі більше уваги приділяється загальним питанням використання спеціальних знань і оцінки доказів.

Комплексного та системного дослідження висновку експерта саме як самостійного засобу доказування в адміністративному судочинстві України у вітчизняній науці фактично не здійснено. Тому ця робота є актуальною, має наукову новизну та спрямована на усунення наявних прогалин у теорії адміністративного процесуального права.

Методологічна основа дисертаційного дослідження є достатньо обґрунтованою, логічно побудованою та цілісною. Обрані методи наукового пізнання узгоджуються з метою, завданнями, об'єктом і предметом дослідження та забезпечують комплексний аналіз проблеми.

Дисертаційна робота містить суттєві наукові результати, зокрема обґрунтовано нові підходи до розуміння та оцінки висновку експерта, удосконалено понятійний апарат доказування в адміністративному судочинстві, а також запропоновано практичні рекомендації щодо вдосконалення законодавства і судово-експертної діяльності.

Емпірична база дослідження, яка включає не лише практику національних судів та ЄСПЛ, а й акти про впровадження від ДНДЕКЦ МВС України та Національної академії внутрішніх справ, підтверджує високий рівень практичної значущості роботи. Використання результатів анкетування 20 судових експертів надає пропозиціям автора особливої переконливості та практичної цінності.

Високо оцінюючи новизну, теоретичне та практичне значення рецензованого дослідження, вважаємо за необхідне висловити окремі зауваження та побажання:

1. Рекомендується продовжити роботу в напрямку гармонізації дефініцій «експерт» та «судова експертиза» не лише в КАС України та Законі «Про судову експертизу», а й у відомчих нормативних актах різних міністерств, що дозволить уникнути колізій при призначенні міжвідомчих експертиз.

2. Враховуючи увагу дисертантки до електронних засобів доказування, рекомендується у подальших наукових публікаціях за темою дослідження приділити більше уваги стандартам цифрової експертизи. Зокрема, механізмам забезпечення цілісності електронних об'єктів, що передаються експерту учасниками справи поза межами суду.

3. Рекомендується більш детально розмежувати процесуальний статус експерта та спеціаліста в адміністративному судочинстві, з урахуванням практики їх фактичного залучення судами. Це дозволило б уникнути певної термінологічної та функціональної невизначеності.

Висловлені зауваження не мають системного характеру, не впливають на загальну високу оцінку дисертаційного дослідження та мають на меті стимулювати подальшу наукову дискусію з обраної проблематики.

Представлена робота є самостійним та цілісним науковим дослідженням, теоретичні висновки та практичні рекомендації мають істотне значення для подальшого розвитку доктрини адміністративного судочинства. Робота повною мірою відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій такого рівня, і заслуговує на високу позитивну оцінку.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Кунєв Ю.Д., д.ю.н., професор, професор кафедри теорії держави і права, конституційного та адміністративного права.

Передзахист дисертаційного дослідження Юдіної Ірини Валеріївни став

логічним та переконливим підсумком чотирирічної підготовки здобувачки в аспірантурі. Результати, представлені авторкою, свідчать про високий рівень її наукової зрілості та глибоке розуміння обраної проблематики. Дисертаційна робота є цілісною і може бути рекомендована до подання у спеціалізовану вчену раду для офіційного захисту.

Макеєва О.М., к.ю.н., доцент, завідувач кафедри теорії держави і права, конституційного та адміністративного права.

Сьогодні відбулося живе, справжнє обговорення дисертаційного дослідження Юдіної Ірини Валеріївни, яке характеризується системним підходом та фундаментальністю. Авторка не лише врахувала значні здобутки вітчизняних та зарубіжних науковців, а й здійснила власний глибокий аналіз специфіки висновку експерта як засобу доказування в адміністративному процесі. Робота відзначається чіткою внутрішньою структурою, поставлені завдання послідовно розкривають складну правову природу висновку експерта. Пропозиції щодо вдосконалення КАС України є переконливими, належним чином аргументованими та базуються на детальному вивченні актуальної судової практики. Викладений матеріал структурований логічно, що свідчить про високу культуру наукового мислення дисертантки.

Враховуючи ґрунтовність проведеного дослідження, підтримую представлену дисертаційну роботу Юдіної Ірини Валеріївни у повному обсязі та бажаю здобувачці подальших наукових та професійних успіхів у розвитку адміністративно-правової науки.

Сопілко І.М., д.ю.н., професор, професор кафедри теорії держави і права, конституційного та адміністративного права.

Наукова праця Ірини Валеріївни Юдіної на тему «Висновок експерта як засіб доказування в адміністративному судочинстві України» є взірцем комплексного підходу до вирішення актуальних проблем процесуального права. Дослідження охоплює широкий спектр теоретичних та прикладних питань, базуючись на критичному аналізі напрацювань вчених та норм національного законодавства України. Особливої наукової цінності та переконливості роботі додає проведений авторкою ґрунтовний аналіз емпіричних даних, зокрема результати анонімного опитування судових експертів. Це дозволило дисертантці виявити проблеми у процедурі призначення та проведення судових експертиз, а також верифікувати запропоновані рекомендації через призму практичного досвіду фахівців.

Враховуючи ґрунтовність проведеного дослідження, логічність і системність викладення матеріалу, належне обґрунтування висновків та актуальність порушених у роботі питань, підтримую представлену дисертаційну роботу і вважаю, що Юдіна Ірина Валеріївна повністю заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право».

Панова О.О., д.ю.н., професор, професор кафедри кримінального права і процесу.

Робота є надзвичайно актуальною, оскільки адаптація процесуального законодавства до стандартів ЄС вимагає уніфікації підходів до доказування та посилення гарантій змагальності, де висновок експерта має розглядатися крізь призму права на справедливий суд. На сьогоднішній день чинний КАС України хоча й визначає висновок експерта як засіб доказування, проте не дає чітких відповідей на питання «Як оцінити наукову обґрунтованість висновку, якщо він

суперечливий?».

Слід зазначити, що дисертантка врахувала всі зауваження, висловлені на попередніх етапах рецензування, продемонструвавши відповідальне ставлення до наукової праці та здатність глибокого фахового аналізу. Її активна участь у наукових конференціях, а також наявність публікацій у фахових виданнях категорії «Б» підтверджують високий рівень наукової зрілості й зацікавленості в розвитку обраної тематики. Дисертація заслуговує на подальший розгляд та підтримку з боку кафедри.

Легенький М.І., д.ю.н., професор, професор кафедри теорії держави і права, конституційного та адміністративного права.

Актуальність дослідження «Висновок експерта як засіб доказування в адміністративному судочинстві України» зумовлена насамперед ускладненням характеру публічно-правових спорів, у межах яких встановлення юридично значущих обставин дедалі частіше потребує спеціальних знань у сфері економіки, фінансів, будівництва, медицини, інформаційних технологій та інших галузей. За таких умов висновок експерта набуває значення важливого процесуального інструменту, що сприяє повному, всебічному й об'єктивному з'ясуванню фактичних обставин справи, тим більше, що оновлене законодавство розширює можливості врахування висновку експерта.

Особливої актуальності ця проблематика набуває в умовах розвитку адміністративної юстиції, посилення стандартів обґрунтованості судових рішень та утвердження принципу ефективного судового захисту особи у відносинах із суб'єктами владних повноважень. Значення висновку експерта полягає не лише у наданні спеціального знання, а й у забезпеченні належного балансу між процесуальними можливостями сторін, оскільки у спорах із публічною адміністрацією саме він нерідко дозволяє компенсувати інформаційну та доказову асиметрію.

Динамічність доказування як правової конструкції, а також поява нових технічних способів фіксації та оцінки фактів, зокрема цифровізації зумовлюють потребу у подальшому теоретичному осмисленні процесуального статусу висновку експерта, меж його доказового значення та критеріїв оцінки судом у системі доказування в адміністративному судочинстві.

Виходячи із зазначеного, представлене дослідження безумовно є актуальним і потрібним як у теоретичному, так і практичному плані.

Зміст дослідження охоплює значний комплекс питань указаної проблематики, до яких, зокрема віднесені, теоретико-правовий аналіз засобів доказування в адміністративному судочинстві України, аналіз поняття та правової природи висновку експерта, його класифікації та доказового значення, а також особливостей процесуального оформлення висновку.

Суттєва увага приділена дисертанткою процедурам дослідження та оцінки судом висновку експерта, його допустимості, достовірності та використання як засобу доказування. Науковий пошук супроводжується виявленням проблем у досліджуваній галузі та пошуку шляхів їх вирішення.

Дисертація має безумовне теоретичне значення. Дисертантка значну увагу звернула на удосконалення понятійного апарату, що знайшло своє відображення у авторському наповненні змісту категорії «правильність висновку експерта» та уточнення терміна «заслуховування експерта» замість «допит експерта»,

розмежування понять «доказ», «засіб доказування» та «джерело доказу», а також визначення понять «експерт», «доказування», «доказ», «засіб доказування» і «судова експертиза» з урахуванням особливостей адміністративного судочинства, що безумовно сприяє підвищенню логічної узгодженості правової термінології та правової визначеності в цілому.

Варто також звернути увагу на обґрунтування дослідницею значимості експертних методик, диференціювання судово-експертної термінології, обґрунтування змісту та впровадження механізму рецензування висновку експерта та його оцінки, визначення ролі спеціальних знань у процесі доказування, глибокий аналіз різних видів засобів доказування, хронологічне диференціювання висновку експерта через його етапність та важливість уніфікації структури та змісту висновку.

Вказані концептуальні положення стали підґрунтям для формулювання цілого ряду пропозицій щодо удосконалення законодавчої бази. Це і пропозиція щодо закріплення вимог до висновку експерта на рівні спеціального закону, пропозиції щодо вдосконалення Кодексу адміністративного судочинства України в частині призначення та проведення судової експертизи, формулювання законодавчих підходів до визначення комплексної експертизи тощо.

В цілому дисертантка продемонструвала схильність до наукового пошуку, глибоку теоретичну підготовку та практичну обізнаність з предметом дослідження, досконале володіння його методами, ретельність і цілеспрямованість.

Аналіз змісту і структури дисертації дозволяє дійти висновку, що за актуальністю порушеної проблеми, науковою новизною, теоретичною і практичною значущістю результатів, достовірністю і повнотою висвітлення їх у публікаціях, дисертація Юдіної Ірини Валеріївни на тему «Висновок експерта як засіб доказування в адміністративному судочинстві України», представлена до захисту на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право», є самостійним, цілісним, завершеним науковим дослідженням. Робота написана науковим стилем і літературною українською мовою. Дисертація відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти і науки України від 31.05.2019 р. № 759) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022. № 44), і може бути рекомендованою до захисту на засіданні разової спеціалізованої вченої ради.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Юдіної Ірини Валеріївни на тему «Висновок експерта як засіб доказування в адміністративному судочинстві України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

1. Обґрунтування вибору теми дослідження. Права і свободи людини у правовій державі визнаються найвищою соціальною цінністю, а їх закріплення та

забезпечення є головним завданням органів державної влади. Реалізація конституційного права особи на судовий захист, зокрема право на оскарження рішень, дій або бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб в Україні забезпечується функціонуванням системи адміністративних судів. При цьому у публічно-правових відносинах особа об'єктивно перебуває у нерівному становищі порівняно з державою, що зумовлює особливу роль адміністративного судочинства як інструменту ефективного захисту прав та інтересів фізичних та юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень. У цьому контексті адміністративне судочинство виступає одним із базових елементів демократичного врядування, а ефективність його здійснення безпосередньо залежить від механізму доказування. Саме доказування забезпечує формування достатнього обсягу доказів, які відповідають критеріям належності, допустимості та достовірності, та створює підґрунтя для ухвалення законного й обґрунтованого судового рішення.

Разом із тим, доказування не є статичною правовою конструкцією. Норми Кодексу адміністративного судочинства України повинні постійно адаптуватися до сучасних умов розвитку суспільних відносин, враховуючи досягнення науки і техніки, які впливають на способи отримання, дослідження та оцінки доказів.

Важливим етапом розвитку інституту доказів та доказування стало внесення змін до процесуального законодавства, які набули чинності 15 грудня 2017 року у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» та дозволили, зокрема подавати до суду висновок експерта, отриманого на замовлення учасника справи. Такі зміни суттєво розширили підстави призначення судової експертизи в адміністративному судочинстві, а отже, і використання спеціальних знань. Водночас зазначені зміни не лише не усунули існуючі проблеми, пов'язаних з дослідженням та оцінкою такого засобу доказування, як висновок експерта, а й спричинили виникнення нових питань, зокрема щодо порядку призначення та проведення експертиз на замовлення учасників адміністративної справи.

Висновок експерта має складну правову природу, оскільки поєднує у собі процесуальні та науково-дослідницькі елементи. Його особливість полягає у використанні спеціальних знань, недоступних суду та учасникам справи, а також у необхідності дотримання експертом встановлених методів та методик дослідження, що зумовлює виникнення як теоретичних, так і практичних проблем під час оцінки такого висновку.

Особливої уваги потребує проблема достовірності висновку експерта, зокрема його дослідницька частина. Чинний Кодекс адміністративного судочинства України не передбачає чітких механізмів такої перевірки, що обмежує можливості суду здійснювати повноцінну оцінку наукової обґрунтованості висновків експерта. Відсутність у суду спеціальних знань додатково ускладнює цей процес і створює ризики формального підходу до оцінки доказів.

Усе вище викладене зумовлює актуальність обраної теми та обґрунтовує необхідність комплексного наукового дослідження висновку експерта як засобу доказування в адміністративному судочинстві України.

Науково-теоретичну основу дисертаційного дослідження становлять праці вітчизняних учених, присвячені проблемам доказування в адміністративному

судочинстві України.

У межах доктрини адміністративного процесу питання теоретичних і практичних аспектів доказів, доказування та висновку експерта як засобу доказування досліджувалися у працях таких учених, як В.М. Бевзенко, Я.С. Калмикова, М.І. Легенький, В.В. Гордєєв, М.В. Джафарова, Ю.Я. Лоза, І.О. Розум, О.В. Умнова, О.М. Пасенюк, Н.О. Армаш, Н.О. Гольдберг, Н.М. Ткаченко та інших. Використовувалися також наукові напрацювання представників цивілістичної науки – С.С. Бичкової, С.Я. Фурси, А.С. Штефан, а також учених у галузі судової експертології – Н.І. Клименко, М.Г. Щербаковського, Е.Б. Сімакова-Єфремян та інших дослідників, чиї праці зробили вагомий внесок у розвиток відповідних наукових напрямків.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано у межах плану наукових досліджень Факультету права та міжнародних відносин КАІ при виконанні наукового напряму кафедри конституційного та адміністративного права Національного авіаційного університету за темою «Людиноцентричність публічного права України» (державний реєстраційний номер 0120U102136, термін виконання 02.01.2023-31.12.2025).

Тема дисертації відповідає освітньо-науковій програмі «Право» за спеціальністю 081 «Право» 08 «Право» в КАІ (зокрема, ОК 1.3.1, ОК 1.3.2, ОК 1.3.3 та ОК 1.3.4).

3. Мета й завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є з'ясування ролі висновку експерта як засобу доказування в адміністративному судочинстві України, головних факторів, що зумовлюють його допустимість та достовірність, а також вироблення пропозицій щодо вдосконалення процесуального законодавства в частині призначення та проведення судової експертизи під час розгляду адміністративних справ.

Для досягнення поставленої мети було сформульовано такі *завдання:*

– дослідити доказування в адміністративному судочинстві;

– встановити співвідношення понять «доказ», «джерело доказу» та «засіб доказування» в адміністративному судочинстві України;

– надати власні авторські визначення понять: «доказ», «доказування», «засіб доказування» та «судова експертиза»;

– дослідити поняття «експерт» та правову природу його висновку за результатами проведення судової експертизи в адміністративному судочинстві;

– розглянути належність та допустимість висновку експерта в адміністративному судочинстві, а також вплив методології судової експертизи на його достовірність;

– запропонувати процесуальний інструмент оцінки достовірності висновку експерта в адміністративному судочинстві;

– надати пропозиції щодо вдосконалення процесуальних норм у сфері доказування та порядку призначення та проведення судових експертиз в адміністративному судочинстві України.

4. Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають між судом і учасниками справи під час дослідження та оцінки висновку експерта в адміністративному судочинстві України під час розгляду публічно-правових спорів.

5. Предметом дослідження є висновок експерта як засіб доказування в

адміністративному судочинстві України.

6. Методи дослідження. Методологічну основу дисертаційного дослідження становить сукупність загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, обраних із урахуванням мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження.

Діалектичний метод пізнання використано з метою з'ясування сутності та встановлення взаємозв'язку між поняттями «доказ», «доказування», «засіб доказування» в адміністративному судочинстві (підрозділ 1.1). Системно-структурний і системно-функціональний методи допомогли здійснити класифікацію висновку експерта та визначити місце висновку експерта в системі засобів доказування (підрозділи 2.2, 2.3). За допомогою формально-логічного методу було проведено аналіз норм чинного законодавства у сфері судово-експертної діяльності та норм процесуального права, а також вироблені пропозиції щодо їх удосконалення (підрозділи 1.1-3.3). Формально-юридичний метод використано для формулювання авторських дефініцій «доказ», «доказування», «засіб доказування», «судова експертиза в адміністративному судочинстві» та інших понять, що наводяться в дисертації (підрозділи 1.1, 2.1).

Історичний метод покладено в основу дослідження становлення та розвитку статусу судового експерта (підрозділ 2.1). Серед загальнонаукових методів застосовано методи аналізу та синтезу, що сприяли формулюванню цілісного уявлення про правові категорії доказування, засоби доказування, судову експертизу та оцінку доказів в адміністративному судочинстві (підрозділи 1.1-2.1, 3.1, 3.2). З використанням методу моделювання виявлені потенційні проблеми в застосуванні електронних засобів доказування, призначенні та проведенні судових експертиз, дослідженні та оцінці висновку експерта в адміністративному судочинстві (підрозділи 1.2, 2.1, 3.1). Соціолого-правовий метод використано під час формування емпіричної бази дослідження, зокрема при проведенні анкетування експертів державної спеціалізованої установи та аналізі отриманих результатів (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.3). Із застосуванням техніко-юридичного методу розроблено пропозиції щодо вдосконалення процесуального законодавства та нормативно-правового регулювання у сфері судово-експертної діяльності. Метод групування використано для дослідження структури висновку експерта та систематизації його складових елементів (підрозділ 2.3).

Нормативну основу дисертації становлять Конституція України, Кодекс адміністративного судочинства України, інші кодекси, закони та підзаконні нормативно-правові акти у сфері судово-експертної діяльності.

Теоретичну основу дослідження складають наукові праці українських та зарубіжних учених у галузі адміністративного, цивільного, кримінального процесу, а також у галузі судової експертології.

Емпіричну основу становить судова практика національних судів та Європейського суду з прав людини, а також результати анонімного анкетування 20 атестованих експертів державної спеціалізованої установи, стаж професійної експертної діяльності, яких складає від 3 до 27 років, що забезпечує достатній рівень репрезентативності отриманих результатів для формування узагальнених наукових висновків.

7. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше після внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України 2017 року здійснено комплексне теоретико-правове дослідження висновку експерта як

самостійного засобу доказування, визначено його правову природу, місце в системі доказування та особливості дослідження й оцінки судом.

У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень, які мають істотне значення для розвитку адміністративного процесуального права та судово-експертної діяльності, зокрема :

вперше:

– обґрунтовано концептуальний підхід до розуміння категорії «правильність висновку експерта» як інтегративного правового явища, що формується на перетині процесуальних та наукових критеріїв та запропоновано її визначення у вигляді формули: «правильність висновку експерта = процесуальні критерії + наукові критерії»;

– доведено визначальну роль керуючої функції експертної методики у забезпеченні об'єктивності, наукової обґрунтованості та допустимості висновку експерта, що обґрунтовує необхідність обов'язкового та неухильного дотримання зареєстрованих методик;

– запропоновано диференційований підхід до термінології у сфері судово-експертної діяльності шляхом розмежування понять «висновок експерта» та «звіт про експертне дослідження», а також обґрунтовано доцільність використання в адміністративному судочинстві терміна «заслуховування експерта» замість «допит експерта»;

– обґрунтовано впровадження механізму рецензування висновку експерта як допоміжного інструменту його оцінки, що забезпечує додатковий рівень перевірки наукової обґрунтованості та достовірності експертного дослідження;

– доведено необхідність переосмислення законодавчого підходу до визначення комплексної експертизи шляхом акцентування на видах застосованих спеціальних знань, а не виключно на кількісному складі експертів.

удосконалено:

– наукові підходи до розмежування понять «доказ», «джерело доказу» та «засіб доказування», що сприяє підвищенню логічної узгодженості правової термінології;

– визначення понять «доказ», «доказування», «засіб доказування» і «судова експертиза» з урахуванням особливостей адміністративного судочинства;

– підходи до оцінки висновку експерта шляхом урахування не лише його змісту, але й умов формування, включаючи суб'єктивний фактор джерела доказу;

– теоретичні положення щодо ролі спеціальних знань у процесі доказування, зокрема можливості їх використання поза межами судової експертизи;

набули подальшого розвитку:

– наукові уявлення про письмові, речові та електронні засоби доказування, як об'єкти експертного дослідження, результати якого відображаються у висновку експерта як самостійному засобу доказування;

– положення щодо визначення поняття «експерт» та обґрунтування необхідності гармонізації норм процесуального і спеціального законодавства;

– обґрунтування нормативного закріплення єдиних вимог до структури та змісту висновку експерта на рівні спеціального закону;

– положення щодо поетапності дослідження висновку експерта та впливу

спеціальних знань на ефективність доказування в адміністративному судочинстві;

– пропозиції щодо вдосконалення Кодексу адміністративного судочинства України в частині призначення та проведення судової експертизи та регулювання процесу доказування.

8. Теоретичне значення. Результатом дослідження є теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової задачі, що полягає у теоретичному обґрунтуванні та розробленні прикладного інструментарію оцінки висновку експерта як засобу доказування в адміністративному судочинстві України.

Отримані результати підтверджуються оприлюдненими статтями і тезами, які засвідчують проведення наукових досліджень у сфері доказування в адміністративному судочинстві, а також свідчать про особистий внесок здобувача у науку адміністративного процесуального права.

9. Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у можливості їх використання:

- Державним науково-дослідним експертно-криміналістичним центром Міністерства внутрішніх справ України під час організації проведення судових експертиз на замовлення учасників справи та у процесі підготовки висновків експерта за різними експертними спеціальностями (акт про впровадження від 03.04.2026);

– Державним некомерційним підприємством «Державний університет «Київський авіаційний інститут» у науково-дослідній діяльності, що підтверджено актом про впровадження від 30.04.2026, для забезпечення подальших наукових розробок у сфері дослідження та оцінки висновку експерта як засобу доказування в адміністративному судочинстві України;

– Національною академією внутрішніх справ у навчально-методичній роботі, що підтверджено актом про впровадження № 64-нд від 19.03.2026 при підготовці монографій, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, узагальнення аналітичних матеріалів, обґрунтування пропозицій до чинних проєктів нормативно-правових актів, підготовка яких потребує проведення відповідних наукових досліджень або містить наукову складу;

– Національною академією внутрішніх справ у освітньому процесі під час викладання навчальних дисциплін «Адміністративне судочинство», «Адміністративно-деліктне право та процес», «Адміністративний процес», підготовки навчально-методичних і дидактичних матеріалів, а також вивчення під час самостійної роботи здобувачів вищої освіти (акт про впровадження № 65-оп від 19.03.2026).

10. Особистий внесок здобувача. Дисертація «Висновок експерта як засіб доказування в адміністративному судочинстві України» Юдіної Ірини Валеріївни є самостійною науковою працею. Усі теоретичні положення і висновки підготовлені здобувачем самостійно. Використані в дисертації положення та гіпотези інших авторів мають відповідні посилання та використані лише для підкріплення ідей здобувачки. Конкретний внесок здобувача в наукових працях, зазначений у списку опублікованих праць за темою дисертації.

11. Апробація результатів дисертації. Результати дослідження, його основні висновки та рекомендації оприлюднені на 8 наукових конференціях, а

саме: «Аеро-2022. Повітряне і космічне право» (м. Київ, 2022), «Achievements of 21st Century Scientific Community» (м. Дніпро, 2023), «Свобода, безпека та незалежність: правовий вимір» (м. Київ, 2023), «Ювілейні наукові читання, присвячені пам'яті академіка Володимира Володимировича Копєйчикова (до 100 річчя з дня народження)» (м. Київ, 2023), «Правова парадигма відновлення України: проблеми та перспективи» (м. Київ, 2024), «VII Міжнародний науковий юридичний форум до Дня науки» (м. Київ, 2024), «XIV наукові читання, присвячені пам'яті академіка Володимира Володимировича Копєйчикова» (м. Київ, 2024), «Актуальні питання розвитку українського простору судово-експертної діяльності» (м. Київ, 2025).

12. Публікації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження викладено в 12 наукових публікаціях, серед них 4 публікації у наукових фахових виданнях України, 8 публікацій у збірниках матеріалів конференцій різного рівня.

Список опублікованих праць за темою дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Юдіна І.В. Вплив матеріального забезпечення судового експерта на належність його висновку як засобу доказування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 9. С. 299–302. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-9/74

2. Юдіна І.В. Докази та засоби доказування в адміністративному судочинстві України: поняття та види. *Європейські перспективи*. 2023. № 1. С. 83–90. DOI: https://doi.org/10.32782/EP.2023.1.13

3. Юдіна І.В. Класифікація висновків експерта та їх доказове значення в адміністративному судочинстві. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: «Юридичний вісник. Повітряне і космічне право»*. 2024. № 2(71). С. 114–120. DOI: https://doi.org/10.18372/2307-9061.71.18798.

4. Юдіна І.В. Актуальні проблеми призначення та проведення судової експертизи в адміністративному судочинстві. *Національні інтереси України*. 2025. № 10 (15). С. 794–805. DOI: https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-10(15)-794-805.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

1. Беляєв Г.Б., Юдіна І.В. Юридичні та технічні аспекти дослідження авіаційних подій з цивільними повітряними суднами. *Аеро-2022. Повітряне і космічне право :* матеріали Всеукраїнської конференції молодих учених і студентів, 25-26 листопада 2022 р., м. Київ: НАУ, 2022. С. 71–75.

2. Юдіна І.В. Висновок судового експерта, складений на замовлення учасника справи в адміністративному судочинстві. *Achievements of 21st Century Scientific Community* : матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 14-15 вересня 2023 р., м. Дніпро, 2023. С. 501–502.

3. Юдіна І.В. Правовий статут експерта в адміністративному судочинстві

України. *Свобода, безпека та незалежність: правовий вимір* : матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції, 24 лютого 2023 р., м. Київ: НАУ, 2023. С. 266–268.

4. Юдіна І.В. Висновок експерта як самостійний засіб доказування в адміністративному судочинстві. *Ювілейні наукові читання, присвячені пам'яті академіка Володимира Володимировича Копєйчикова (до 100 річчя з дня народження)*: збірник матеріалів, 17 листопада 2023 р., м. Київ: НАВС, 2023. С. 140–142.

5. Юдіна І.В. Експертна ініціатива в адміністративному судочинстві. *Правова парадигма відновлення України: проблеми та перспективи* : матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції, 23 лютого 2024 р., м. Київ: НАУ, 2024. С. 543–545.

6. Юдіна І.В. Криптовалюта як спеціальний об'єкт судової експертизи. *VII Міжнародний науковий юридичний форум до Дня науки:* матеріали форуму, 16-17 травня 2024 р., м. Київ: НАУ, 2024. С. 331–333.

7. Юдіна І.В. Влив керуючої функції методології судової експертизи на допустимість та достовірність висновку експерта в адміністративному судочинстві. *XIV наукові читання, присвячені пам'яті академіка Володимира Володимировича Копєйчикова* : збірник матеріалів, 21 листопада 2024 р., м. Київ: НАВС, 2024. С. 85–88.

8. Юдіна І.В. Актуальні проблеми оцінки висновку експерта та запровадження механізму рецензування в адміністративному судочинстві. *Актуальні питання розвитку українського простору судово-експертної діяльності* : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 31 січня 2025 р., м. Київ: НДЦНСЕ Міністерства юстиції України, 2025. С. 289–295.

13. Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 229 сторінок, із них – 174 сторінки основного тексту. Робота містить 8 додатків. Список використаних джерел налічує 137 найменувань.

14. Характеристика особистості здобувача. Під час підготовки дисертаційної роботи Юдіна І.В. проявила себе як відповідальна, ініціативна та цілеспрямована дослідниця, здатна самостійно і на високому науково-методичному рівні вирішувати наукові та прикладні завдання. Вона повною мірою володіє сучасними підходами та методами накового пізнання, має належний рівень теоретичної та практичної підготовки.

15. Оцінка мови та стилю дисертації. Текст дисертації викладено фаховою українською мовою, текстове подання матеріалу відповідає науково-дослідному стилю. Матеріали дослідження оформлені у відповідності до вимог Міністерства освіти і науки України.

16. Відповідність принципам академічної доброчесності. Дисертація не містить необґрунтованих запозичень та плагіату. У роботі дотримано правила посилання на джерела інформації у випадку використання доктринальних підходів, положень, тверджень, відомостей. Надано достовірну інформацію про результати досліджень, джерела використаної інформації.

17. Рецензент рекомендує: відповідно до пп. **15, 16** Порядку

присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, ***пропонується такий склад разової ради:***

Голова спеціалізованої вченої ради:

Легенький Микола Іванович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії держави і права, конституційного та адміністративного права КАІ;

Рецензент:

Гольдберг Наталя Олександрівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права і процесу КАІ;

Офіційні опоненти:

Армаш Надія Олексіївна, доктор юридичних наук, доцент, в.о. старшого наукового співробітника відділу цивільно-правових дисциплін Інституту держави і права імені В.М. Корецького;

Ткаченко Наталія Миколаївна, кандидат юридичних наук, директор Департаменту експертного забезпечення правосуддя Міністерства юстиції України;

Розум Ігор Олександрович, кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного управління і проєктного менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України.

Усі члени разової спеціалізованої вченої ради не мають реальний чи потенційний конфлікт інтересів щодо здобувачки Юдіної Ірини Валеріївни (зокрема, є його близькою особою) та/або його наукового керівника.

У результаті попередньої експертизи дисертації Юдіної Ірини Валеріївни і повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Юдіної Ірини Валеріївни на тему «Висновок експерта як засіб доказування в адміністративному судочинстві України».

2. Вважати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Юдіної Ірини Валеріївни відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року. № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 травня 2024 року № 507), вимогам пп. 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому постановою Кабінету

Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

3. Рекомендувати дисертаційну роботу «Висновок експерта як засіб доказування в адміністративному судочинстві України», подану Юдіною Іриною Валеріївною на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

4. Рекомендувати Вченій раді КАІ клопотати про призначення:

Головою спеціалізованої вченої ради:

Легенького Миколу Івановича, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри теорії держави і права, конституційного та адміністративного права КАІ;

Рецензентом:

Гольдберг Наталю Олександрівну, кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри кримінального права і процесу КАІ;

Офіційними опонентами:

Армаш Надію Олексіївну, доктора юридичних наук, доцента, в.о. старшого наукового співробітника відділу цивільно-правових дисциплін Інституту держави і права імені В.М. Корецького;

Ткаченко Наталію Миколаївну, кандидата юридичних наук, директора Департаменту експертного забезпечення правосуддя Міністерства юстиції України;

Розума Ігоря Олександровича, кандидата юридичних наук, доцента кафедри публічного управління і проєктного менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України.

Результати голосування щодо рекомендації до захисту дисертації Юдіної Ірини Валеріївни:

«за» –15

«проти» – немає

«утримались» – немає

Головуюча на засіданні:
завідувач кафедри теорії держави і права, конституційного та адміністративного права КАІ, кандидат юридичних наук, доцент Олена МАКЄЄВА

Секретар засідання:
професор кафедри теорії держави і права, конституційного та адміністративного права КАІ, кандидат історичних наук, доцент Світлана ГОЛОВКО

ПОГОДЖЕНО:
проректор з наукових досліджень та трансферу технологій КАІ, доктор технічних наук, професор Сергій ГНАТЮК